

महाराष्ट्र शेत जमीन (जमीन धारणेची कमाल मर्यादा) अधिनियम १९६१(सुधारणा) अधिनियम २०२३ अन्वये कलम २८-१ अअ मध्ये केलेल्या सुधारणेच्या अनुषंगाने मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्याबाबत....

महाराष्ट्र शासन

महसूल व वन विभाग

शासन परिपत्रक क्रमांक- मशेम-२०२०/प्र.क्र.५०/ल-७

हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा रोड

मंत्रालय, मुंबई ४०००३२

दिनांक : ०८ फेब्रुवारी, २०२४

वाचा:- १. महसूल व वन विभाग, शासन परिपत्रक क्रमांक: आयसीएच-१३७०/६८७२९-एम(Spl.) दि.

१५/०५/१९७१

२. महसूल व वन विभाग, शासन परिपत्रक क्रमांक: आयसीएच-३४९८/प्र.क्र.२३/भाग-जी/ल-७, दि. ०४/०५/२०१२

३. महसूल व वन विभाग, शासन शुध्दीपत्रक क्रमांक: आयसीएच-३४९८/प्र.क्र.२३/भाग-जी/ल-७, दि.०८/११/२०१२

४. महसूल व वन विभाग, शासन परिपत्रक क्रमांक: मशेम-२०२३/प्र.क्र.७५/ल-७, दि.२०/१०/२०२३

प्रस्तावना:-

महाराष्ट्र शेत जमीन (जमीन धारणेची कमाल मर्यादा) अधिनियम, १९६१ (सुधारणा) अधिनियम, २०११ मधील कलम २८-१ (अअ) मधील पोट कलम (३) मध्ये केलेल्या सुधारणेनुसार माजी खंडकरी शेतकऱ्यांना वाटप करावयाच्या जमिनीसंदर्भात शासन परिपत्रक क्रमांक आयसीएच-३४९८/ प्र.क्र.२३/भाग-जी/ल-७, दिनांक ०४/०५/२०१२ अन्वये मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्यात आलेल्या आहेत. उक्त मार्गदर्शक सुचनेतील सुचना क्र.९.१ “ज्या पात्र प्रतिग्रहीत्यास (पात्र माजी खंडक-यांस) (यापुढे ज्याचा उल्लेख प्रतिग्रहीता म्हणून असेल) वरील परिच्छेद ३ व ६ नुसार जमिनीचे वाटप करण्यात आले आहे तो सदर जमीन महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता, १९६६ मधील तरतुदीनुसार भोगवटदार वर्ग-१ म्हणून धारण करील.” अशी होती. तदनंतर उक्त मार्गदर्शक सुचनेतील सुचना क्र.९.१ मध्ये संदर्भ क्र.२ वरील शासन शुध्दीपत्रक क्र. आयसीएच-३४९८/प्र.क्र.२३/भाग-जी/ल-७, दि.०८/११/२०१२ अन्वये “ज्या पात्र प्रतिग्रहीत्यास (पात्र माजी खंडकऱ्यांस) (यापुढे ज्याचा उल्लेख प्रतिग्रहीता म्हणून असेल) वरील परिच्छेद ३ व ६ नुसार जमिनीचे वाटप करण्यात आले आहे, तो सदर जमीन महाराष्ट्र जमीन महसूल संहिता, १९६६ मधील तरतुदीनुसार भोगवटादार वर्ग-२ म्हणून धारण करील. अशा जमिनी भोगवटादार वर्ग-१ या सत्ताप्रकाराने देण्यासाठी आवश्यक त्या अधिनियमात स्वतंत्ररित्या सुधारणा करण्यात येतील,” असे सुधारीत शासन शुध्दीपत्रक निर्गमित करण्यात आले आहेत.

आता, महाराष्ट्र शेत जमीन (जमीन धारणेची कमाल मर्यादा) अधिनियम, १९६१ (सुधारणा) अधिनियम, २०२३ अन्वये उक्त अधिनियमामध्ये कलम २८-१ (अअ) मधील पोट कलम (३) खाली नवीन पोटकलम (३-१अ) तसेच पुर्वीच्या पोटकलम (३अ) ऐवजी नवीन पोटकलम (३अ) अंतर्भूत करण्यात आलेले आहे.

सबब, महाराष्ट्र शेत जमीन (जमीन धारणेची कमाल मर्यादा) अधिनियम, १९६१ (सुधारणा) अधिनियम, २०२३ मधील कलम २८-१ अअ मध्ये केलेल्या सुधारणेच्या अनुषंगाने सुधारीत मार्गदर्शक सूचना विहित करण्याची बाब शासनाच्या विचारधीन होती.

शासन परिपत्रक:-

अ) महाराष्ट्र शेत जमीन (जमीन धारणेची कमाल मर्यादा) अधिनियम, १९६१ (सुधारणा) अधिनियम, २०२३ अन्वये उक्त अधिनियमामध्ये कलम २८-१ (अअ) मधील पोट कलम (३) खाली नवीन पोटकलम (३-१अ) अन्वये माजी खंडकरी शेतकरी अथवा त्यांचे कायदेशीर वारसांना वाटप करण्यात आलेल्या जमिनी भोगवटादार वर्ग-२ वरून भोगवटादार वर्ग-१ करण्यासंदर्भात तरतूद करण्यात आलेली आहे.

सबब, माजी खंडकरी शेतकऱ्यांना वाटप करावयाच्या जमिनीसंदर्भात निर्गमित करण्यात आलेले संदर्भ क्र.२ वरील शासन शुध्दीपत्रक क्रमांक: आयसीएच-३४९८/प्र.क्र.२३/भाग-जी/ल-७, दि.०८/११/२०१२ रद्द करण्यात येत आहे. तसेच महसूल व वन विभाग, शासन परिपत्रक क्रमांक: आयसीएच-१३७०/६८७२९-एम(Spl.) दि. १५/०५/१९७१ व शासन परिपत्रक क्र.आयसीएच-३४९८/प्र.क्र.२३/ भाग-जी/ल-७ दि. ०४/०५/२०१२ मधील मार्गदर्शक सुचनेतील संबंधित तरतूदी या परिपत्रकान्वये अधिक्रमित करण्यात येत आहेत.

ब) महाराष्ट्र शेत जमीन (जमीन धारणेची कमाल मर्यादा) अधिनियम, १९६१ मधील कलम २८-१ अअ मधील पोट कलम (३) मधील तरतूदीनुसार माजी खंडकरी यांना वाटप करण्यात आलेल्या जमिनी भोगवटादार वर्ग-२ वरून भोगवटादार वर्ग-१ करण्यासंदर्भात महाराष्ट्र शेत जमीन (जमीन धारणेची कमाल मर्यादा) अधिनियम, १९६१ (सुधारणा) अधिनियम, २०२३ मधील कलम २८-१ (अअ) मधील पोट कलम (३) खालील पोट कलम (३-१अ) मधील तरतूदीनुसार खालील प्रमाणे सुधारीत मार्गदर्शक सूचना देण्यात येत आहेत, त्या विचारात घेऊन कार्यवाही करावी.

१) “ज्या व्यक्तींनी (खंडकरी शेतकऱ्यांनी) औद्योगिक उपक्रमांना त्यांच्या पट्ट्याने (खंडाने) दिलेल्या जमिनी वर्ग-१ भोगवट्याच्या होत्या अशा व्यक्तीस किंवा तिच्या कायदेशीर वारसांना वर्ग-२ भोगवट्यावर दिलेल्या जमिनी महाराष्ट्र शेत जमीन (जमीन धारणेची कमाल मर्यादा) (सुधारणा) अधिनियम, २०२३ महाराष्ट्र शासन राजपत्रात प्रथम प्रसिध्द केलेल्या दिनांकापासुन त्यासाठी कोणतेही अधिमूल्य न आकारता, वर्ग-१ भोगवट्यावर देण्यात आले असल्याचे मानण्यात येतील. त्यानुसार संबंधित तहसिलदार यांनी त्यांच्या स्तरावरून गावनिहाय आढावा घेवुन या शासन परिपत्रकाच्या दिनांकापासुन एक महिन्याच्या कालावधीत गावनिहाय एकच आदेश करुन गावदप्टरी अंमल घ्यावा. (फेरफार, अधिकार अभिलेख इत्यादी बाबत)

२) ज्या व्यक्तींनी (खंडकरी शेतकऱ्यांनी) औद्योगिक उपक्रमांना त्यांच्या पट्ट्याने (खंडाने) दिलेल्या जमिनी वर्ग-२ भोगवट्याच्या होत्या अशा व्यक्तीस किंवा तिच्या कायदेशीर वारसांना वर्ग-२ भोगवट्यावर दिलेल्या जमिनी धारणाधिकार भोगवटादार वर्ग-१ मध्ये रूपांतर करता येईल. तथापि, त्यासाठी जर अशा जमिनींना लागू असलेल्या संबंधित कायद्यात किंवा त्याअंतर्गत तयार करण्यात आलेल्या नियमांमध्ये संबंधित अधिनियम व नियमांच्या तरतूदीनुसार अशा रूपांतरणाबाबत जी कायदेशीर तरतूद

असेल त्यानुसार कार्यवाही करणे व त्या कायद्यात निश्चित केलेल्या सक्षम प्राधिकारी यांची परवानगी घेवून कार्यवाही करणे आवश्यक राहिल.

- ३) ज्या खंडकरी शेतक-यांनी अथवा त्यांच्या कायदेशीर वारसांनी वाटप केलेली जमीन परवानगी घेऊन विहित अधिमुल्य रक्कम भरून हस्तांतरित केली असेल अशा प्रकरणी प्रस्तुत जमीन भोगवटादार वर्ग-२ वरून भोगवटादार वर्ग-१ रूपांतरित करण्याबाबत ज्या खंडकरी शेतकऱ्यांची जमीन खंडाने देतेवेळी भोगवटादार वर्ग-१ होती त्याबाबत संबंधित तहसिलदार उपरोक्त नमुद (१) प्रमाणे कार्यवाही करतील व ज्या खंडकरी शेतकऱ्यांची जमीन खंडाने देतेवेळी भोगवटादार वर्ग-२ होती त्याबाबत उपरोक्त नमुद (२) प्रमाणे कार्यवाही करावी.
- ४) ज्या खंडकरी शेतक-यांनी अथवा त्यांच्या कायदेशीर वारसांनी वाटप केलेली जमीन विनापरवानगी हस्तांतरित केली असेल किंवा विहित अधिमुल्य रक्कम भरलेली नसेल अशा प्रकरणी झालेला शर्तभंग नियमानुकूल करताना उक्त अधिनियमातील कलम २९ मध्ये नमुद केलेली अधिमुल्य रक्कम भरल्यानंतर व जिल्हाधिकारी यांच्या पुर्वमान्यतेने भोगवटादार वर्ग-२ वरून भोगवटादार वर्ग -१ रूपांतरित करण्याची कार्यवाही उपरोक्त क्र. १) व २) मधील तरतूदी विचारात घेवून करण्यात यावी.
- क) उक्त अधिनियमातील कलम २८-१ (अअ) मधील पोटकलम ३अ मध्ये महाराष्ट्र महसूल संहिता, १९६६ च्या कलम २ च्या खंड (१०) मध्ये परिभाषित केलेल्या गावठाण किंवा गावाच्या जागेच्या हद्दीपासुन ५ किलोमीटर अंतरातील शेती महामंडळाची जमीन सार्वजनिक प्रयोजनासाठी देण्याची तरतूद करण्यात आलेली आहे. सदर तरतूदीन्वये ग्रामपंचायतीकडुन केवळ गावठाण विस्तार, शासकीय घरकुल योजना, घनकचरा व्यवस्थापन किंवा पाणीपुरवठा योजना या सार्वजनिक प्रयोजनार्थच जमीन मागणी अनुज्ञेय राहिल.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संगणक संकेतांक २०२४०२०९१०१५३४३१९ असा आहे. सदर परिपत्रक डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

(अजित देशमुख)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत:-

- १) सर्व विभागीय आयुक्त.
- २) सर्व जिल्हाधिकारी.
- ३) व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य शेती महामंडळ मर्यादीत, पुणे,
- ४) उपजिल्हाधिकारी (जमीन धारणा). पुणे / सातारा / कोल्हापूर/ सोलापूर/ नाशिक / अहमदनगर/ औरंगाबाद,
- ५) निवडनस्ती (ल-७), महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.